

DUIVELSPACT

Berlijn, 1909. Uit het Kaiser Friedrich Museum worden in oktober gouden en zilveren schalen, kettingen en andere dure stukken gestolen. Met een breekijzer worden de kasten opengebroken. De daders moeten zich hebben laten insluiten in het barokke gebouw; de politie kan nergens braaksporen vinden. De kostbare objecten zijn spoorloos.

Berlijn heeft sinds kort een eigen 'Jack the Ripper': een onbekende man steekt met een scherp voorwerp op willekeurige vrouwen in. Eén van hen overlijdt, de dokters staan machteloos. De slachtoffers worden op straat aangevallen, soms worden ze achtervolgd tot in trapportalen. De Berliner Lokal-Anzeiger, een lokale krant, publiceert een tekening van een zakmes waarmee de vrouwen zouden zijn gestoken. Het is nog steeds onduidelijk wie hij is. De dader kan iedere keer ongezien weggelopen in de drukke winkelstraten in het centrum van de stad.

En drukke straten zijn er veel in Berlijn. Zoals de Potsdamerstraße die bijna tot aan de Brandenburger Tor loopt. De straat staat bekend om het enorme restaurant Weinhaus Rheingold, met zijn strakke Jugendstil-architectuur, grote rechthoekige ramen met talloze kleine ruitjes. De naam staat in platte, brede mozaïekletters in reliëf op de gevel. Er kunnen wel vierduizend gasten terecht. Het kraan- en douchewater wordt exclusief uit twee putten vóór het gebouw uit de grond omhoog gepompt en gefilterd.

Die drukke Potsdamerstraße is een drukke, doorgaande weg waar bakfietsen, koetsen en een enkele automobiel af en aan rijden. Om het gemotoriseerde stadsverkeer hangt een lucht van olie en benzine. Je krijgt er hoofdpijn van. Het geratel van een T-Ford klinkt nog lang na. Als de auto snel rijdt kun je de spaken van de wielen niet goed meer tellen. Jongemannen met petten, heren met strohoeden en vrouwen in veelkleurige lange jurken lopen door elkaar. De vrouwen flaneren over de Potsdamerstraße gearmd met hun man. Een man leunt tegen de grijze stenen gevel van een kantoorgebouw. Met één hand neemt hij zijn sigaret uit zijn mond, de andere hand houdt hij verborgen in zijn broekzak. Boven hem staat een raam open waaruit een constant staccato getik van typemachines klinkt. Op de hoek van de straat staat een Fernsprech-Automat, een gesloten houten hok met een puntdak en een deur, van waaruit je er kunt bellen met iemand die ook een telefoon heeft. Op nummer 116 woont een klein meisje. Ze wil later graag actrice worden. Ze heet Marlene Dietrich.

Er wonen zo'n twee miljoen mensen in Berlijn, er werken zo'n vijftigduizend vooral vrouwelijke en een handvol mannelijke prostituees. De stad heeft geen rosse buurt zoals Dortmund of Oberhausen. Daar komen de klanten op de vrouwen van plezier af, maar hier, in de hoofdstad van het Keizerrijk, moeten de vrouwen hun prooien naar hun kamertjes lokken. Zo werkte Emma ook, in de Berlijnse wijk Schöneberg verdiende zij haar geld met sekswerk. Haar pooier Hermann verborg vorig jaar haar lijk in twee delen in een put. En zij was niet de enige vrouw van lichte zeden uit Berlijn die een gewelddadige dood vond.

Ook de jonge Bertha werkte in Schöneberg. Ze pikte mannen op in cafés en nam ze mee naar huis. Als de deur van haar huis dichtviel, verstomde het lawaai van de bedrijvige stad en trok de stank van de nabijgelegen zware industrie weg. Als jonge twintiger viel ze in de smaak bij vele mannen, zo ook bij Ernst, een koetsier bij een melkinrichting. Bertha woonde op een kamer boven het bedrijf waar Ernst werkte. Op een vroege ochtend in augustus, toen twee collega's van Ernst hun paarden wilden inspannen, hoorden ze gegil. Boven aangekomen vonden ze het nog warme, dode lichaam van Bertha. Aan de overkant van de straat klom een man een dak op. Het was Ernst, die deed alsof hij gek was. Ze konden hem makkelijk arresteren.

En dan wordt het december. In het koude water van de Spree vindt men een vrouwenlichaam zonder armen of benen. Bij de gasfabriek, bij de Michaëlsbrug, vinden schippers meer lichaamsdelen. Het duurt niet lang voor het lichaam haar naam terugkrijgt; Anna Arnholz, een arme, zwervende vrouw wier leven bestond uit sekswerk. Ze was bekend bij de zedenpolitie. Men noemde haar ook wel 'Stettinner Anna', naar Stettin, haar geboorteplaats.

Onduidelijk is waarom en wanneer precies, maar Anna en haar broers vertrokken een aantal jaar geleden vanuit Stettin naar de groeiende metropool Berlijn, zo'n honderd kilometer naar het zuid-westen. Daar vond Anna geen huis of vast adres. Zij was één van de vele zwervers van de stad en verkocht seks om aan eten te komen. Haar netwerk bestond vooral uit louche types waarvan Berlijn er vele had. In schim-

mige en geheime keldertjes, de letterlijke onderwereld van Berlijn, werd gedronken, gerookt en illegaal gegokt. Anna was een bekende verschijning in de wijken Neukölln en Friedrichshain. Ze slenterde vaak op de Kottbusser Damm en de Mariannenstraße; lange, rechte straten met hoge gebouwen, vele restaurants en een bioscoop. Anna sliep her en der, bij vrienden en bij haar broers.

Soms sliep Anna bij de weduwe Luise Schreck. Zij heeft een café in de stad. Ze is geen onbekende van de Berlijnse politie; ze werd bijna elk jaar minstens één keer gearresteerd voor diefstal. Ze heeft een relatie met Karl Hahn, haar pooier. Daarvoor hadden Karl en Anna een relatie.

De moord op Anna schokt de prostituees van Berlijn. Anna, Luise en Karl zijn in het wereldje bekend. Vooral Karl staat bekend om zijn gewelddadige verleden, hij werd dan ook door velen als verdachte van de moord op Anna gezien. Maar ook Luise gaat volgens hen niet vrijuit. De recherche neemt de verklaringen van de mannen en vrouwen van plezier serieus en neemt Karl en Luise in hechtenis. Tijdens de verhoren verklaren Karl en Luise tegenstrijdig. Dat wekt verbazing op en daarom graaft de politie dieper in het leven van caféhoudster en prostituee Luise en haar pooier Karl.

In het huis van Luise vindt de politie een jas en een schort die niet van haar zijn. Volgens Luise is de zwarte jas van Anna geweest, maar het schort herkent ze niet. *‘Die jas had ik voor haar gekocht omdat ze zelf geen geld meer had. Het schort is me nooit eerder opgevallen’* verklaart ze. *‘Ze woonde tijde-*

lijk bij mij in, ik gaf haar onderdak en eten omdat ze nergens terecht kon. We waren toen nog goed bevriend.’ Op de avond van haar verdwijning had Luise haar gezegd dat ze niet zo laat thuis moest komen, maar Anna had daar snauwend op geantwoord. Ze had de zwarte jas die Luise voor haar kocht aangetrokken en was het huis uitgelopen. Dat is drie weken geleden. *‘Ik heb haar daarna niet meer teruggezien.’* besluit Luise haar verklaring.

Ook de kleermaker die de jas had verkocht herkent hem. *‘Ik heb vorig jaar dertig van die jassen van de fabriek gekocht, allemaal dezelfde. Maar er was er één die een dikkere voering had, dat is déze jas. Ik weet ook nog precies aan wie ik die jas heb verkocht, een oudere vrouw van een jaar of vijftig schatte ik. Ik vond haar erg dik. Ze was met een jongere vrouw, hooguit een jaar of dertig en klein van stuk. Zij droeg een gescheurd schort. Ze waren een week of drie, misschien vier geleden nog in mijn winkel. Dat moet ergens eind oktober zijn geweest.’*

De politie vindt Anna's beide broers en een schoonzus. Ze wonen in de stad. Zij herkennen de kleren van de ontslapen vrouw. In de avond van vrijdag 26 november 1909 verliet Anna het huis van haar broer en schoonzus. *‘Ze droeg nogal vieze kleren, viel me op. Ik zou ze wassen als Anna weer terug zou komen, maar ze kwam niet terug. Op de dag dat ik haar voor het laatst zag droeg ze die zwarte jas en een zwarte wollen rok. Haar linnen hemd was gerepareerd. Ze had een dikke, grote sjaal om die ze ook over haar kin droeg als het koud was. Ze had een lint in haar haar. Ik weet dat ze zwarte kousen en zwarte laarzen droeg. Ze beloofde snel terug te komen. Volgens*

mijn man had ze op maandag een afspraak in een café met twee mannen en had ze gezegd dat ze de dag erna terug zou komen. Maar dat deed ze niet.'

De politie zoekt daarop alle cafés, bars en restaurants af in de buurt waar Anna vaak kwam. Maar niemand weet iets, niemand kent het lot van de arme vrouw. Wel horen ze van verschillende kanten dat Anna bang was voor Karl.

Een man laat zijn hondje uit. Hij kuiert gedachteloos door het park waar soms militaire parades worden gehouden. Maar nu, op zondag, wordt er recreatief gesport. De hond verkent luid blaffend en enthousiast het park. Als het tweetal een uurtje later terugloopt over hetzelfde paadje, rent de hond plots vooruit en komt terug met een zakdoek met vers bloed in z'n bek. Hij legt het voor de voeten van de baasje. Verderop vinden ze kapotte vrouwenkousen en een kam in de bosschages. De man kijkt om zich heen en ziet iemand verderop weglopen. Zou hij het hebben weggegooid? Immers, een uur geleden sloeg de hond niet aan, dus wellicht lag het er toen nog niet. De man neemt de kousen en de kam mee naar de politie, misschien dat zij er iets mee kunnen. Als de politieagenten tussen de bosjes kijken zien ze twee armen liggen. Ze blijken van Anna te zijn geweest.

De politie verzoekt via krantenberichten iedereen die iets weet over Anna en haar lot dringend zich te melden bij de politie. Deed je dat vrijwillig met de gouden tip, dan kon je aanspraak maken op een vorstelijke beloning. Maar wee diegene die méér wist en zich schuilhield. Die kon rekenen op

een bezoekje van de politie. En dat zou geen prettig gesprek worden! Verschillende pooiers en prostituees hadden zich al gemeld de afgelopen tijd met ideeën, veronderstellingen, theorieën en tips. Maar een paar pooiers met een uitgebreid netwerk, 'grote jongens' die misschien meer konden weten, waren nog onvindbaar.

Rechercheur Wild, ambtenaar van de Berlijnse politie, loopt over straat en kijkt door de ramen van een café naar binnen. Hij ziet plotseling een oude bekende aan de bar zitten: Ernst, één van die 'grote jongens', een gevaarlijke man met veel prostituees in zijn netwerk. Omdat hij Anna heel goed gekend moet hebben en zich niet had gemeld, wilde de politie hem dolgraag ondervragen. Ernst had zich al dagen schuilgehouden voor de politie maar hij bleef onvindbaar. Maar nu zit hij daar in een cafeetje in de Brandenburgerstraße, in het noordwesten van de stad. Wild is in zijn eentje. Hij bedenkt een plan om een ruzie in het café te voorkomen. Hij vraagt hij aan een voorbijganger naar binnen te gaan en aan de pooier te vragen naar buiten te komen. Wild schatte in dat een confrontatie in het café een bloedbad zou veroorzaken, Ernst kon uiterst gewelddadig en schietgevaarlijk zijn. Het plan lukt; de gevaarlijke onderwereldfiguur komt naar buiten en Wild houdt hem terstond aan. *'Je gaat mee voor ondervraging in de zaak Arnholz, verzet je niet!'* Maar hij is nauwelijks uitgesproken of Ernst haalt uit. Hij had een boksbeugel om de vingers en raakt Wild er vol mee in zijn gezicht. Het bloed spat in het rond. Versuft van de klap ziet Wild dat Ernst een mes uit zijn broek haalt. Hij steekt Wild in zijn buik, niet dodelijk, maar diep genoeg om een flinke wond

te veroorzaken. Toch lukt het Wild zijn pistool te pakken en schiet op de aanvaller. Het ene schot is raak en treft Ernst recht in het hart. Hij valt achterover en is op slag dood. De rechercheur wordt opgevangen door omstanders en naar het ziekenhuis gebracht. Wat Ernst wist over de moord op Anna zou men nooit meer achterhalen.

In de kachel van het huis van Karl ligt as, het lijkt erop dat er stukjes bot in zitten. Misschien botten van Anna? Dat zou Karl linken aan de moord. Ook de kachel in het huis van Luise wordt onderzocht. In de as vindt men stukjes vrouwenkleding, een gesp en knoopjes. Maar die zijn niet aan Anna te koppelen. En ook bij de vermeende botresten uit de kachel van Karl komt men niet verder. Karl en Luise gaan vooralsnog vrijuit.

En toch... zijn lange staat van dienst als pooier, mishandelaar en dief maken dat de politie Karl nog steeds als verdachte ziet. Meer dan eens zat hij gevangen of was hij tewerkgesteld in het tuchthuis. Hij had een flink strafblad met veroordelingen voor diefstal, pooierschap en mishandeling. Tijdens een gesprek geeft Karl toe dat hij beide vrouwen kende en van hen profiteerde. *'Luise was mijn minnares en ik kreeg eten en geld van haar. En Anna kende ik ook, zij gaf mij soms ook wat geld. Maar dat is al meer dan tien jaar geleden. Ik ben sindsdien niet meer haar pooier geweest. Het is niet wáár dat ze bang voor me was... Oké, ik heb haar een paar maanden geleden nog een klap gegeven, maar dat kwam omdat ze me beledigde.'* Het onderzoek naar Karl Hahn gaat verder. Twee prostituees beweren dat ze hem hebben gezien, 's avonds in

een portiek van een huis in de wijk waar Anna werkte. Hij zou geld van haar hebben geëist, maar Anna had geweigerd. Vlak daarna verdween de vrouw van de aardbodem.

Dan, in februari 1910, wordt in het bevroren water van de Spree een linkerbeen gevonden. Het been past op het lichaam van Anna. Haar hoofd en haar andere been zijn nog steeds onvindbaar. Het politieonderzoek gaat verder. Zo worden ook een aantal klanten van Anna verhoord.

Sommigen van hen hadden het goed met haar voor. Anna werd pas geleden uitgenodigd door twee mannen, Rattschke en Lange, een laadmeester en een koetsier die samen voor een pakketdienst werkten. Ze hadden haar een luxe feestmaal met gebraden gans in het vooruitzicht gesteld in een restaurantje aan de Urbanstraße. Helaas ging de afspraak niet door, de mannen hadden te weinig geld. Hun loon werd pas later in die week uitbetaald. En het blijkt dat Anna, een paar dagen voor haar dood, een gezellige avond had gehad met één van haar klanten. Tot in de vroege uurtjes bleven ze samen in een kroeg in de binnenstad. Maar hij had, zo vertelde hij de politie, deze keer geen gebruik gemaakt van haar seksuele diensten. Hij had haar sindsdien niet meer gezien.

Ondanks de vele onbeantwoorde vragen over Karl Hahn, Luise Schreck en de dood van Anna, begint toch rechtszaak. Karl wordt zwaar ondervraagd door de rechter. Hij is begin veertig, heeft blauwe ogen en een bril, een hangende snor en een blauwe sjaal rondom zijn weke nek. Het proces duurt een aantal dagen. Op de vraag of hij Anna en Luise wel eens

geslagen heeft en of hij hun pooier was antwoordt hij: *'Ja. Ik ontken niets. Daarmee ziet u, ik ben een pooier, maar wel één met fatsoen. En met manieren!'*

Anna blijkt in de nacht van 28 op 29 november in het gezelschap te zijn geweest van meerdere mannen in een zogenaamde 'bouillonkelder', een eetgelegenheid waar men soep en belegde broodjes serveerde. Rond vier uur 's nachts werd Anna naar een donkere ruimte gelokt waar ze werd omgebracht en waar haar lichaam in stukken werd gesneden. Het viel de politie op dat Lange en Rattschke de vrouw hadden uitgenodigd in het restaurant waar Anna later vermoord zou worden. Wat wisten zij? Was het de bedoeling Anna al eerder om te brengen? Of was dat gewoon toeval? Maar wie haar daadwerkelijk in die donkere kelderruimte had omgebracht, daarover zwijgen Luise en de heren Hahn, Rattschke en Lange in alle toonaarden.

Dan komt het hoge woord eruit; er broeide een plan om een schuldeiser van Karl vermoorden. Anna wist van die plannen af. Daarom moest ze dood. Anna werd naar de achterkamer gelokt, gesmoord en doodgeslagen. Haar lijk werd in stukken gesneden. Haar lijkdelen zouden in een kachel worden verbrand, maar haar romp paste er niet in. Het werd in de Spree gegooid, in de hoop dat het af zou drijven en voorgoed zou verdwijnen.

Het is eind februari 1910. De zaak Anna Arnholz wordt door de rechter afgesloten. Karl krijgt twee en half jaar gevangenisstraf en vijf jaar verlies van zijn burgerrechten. Hij

wordt overgebracht naar Plötensee, de mannengevangenis in de Berlijnse wijk Charlottenburg. Ondanks de vele verdenkingen tegen Luise gaat zij vrijuit, want verdenkingen zijn geen bewijzen. Ze krijgt geen schadevergoeding voor haar tijd in voorarrest. Karl Hahn gaat niet in hoger beroep. Het hoofd en de romp van Anna is nooit meer gevonden.